

Θ Ε Σ Μ Ι Κ Η Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Ο Τ Η Τ Α

Ατζέντα 2000 και Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης (ΕΣΧΑ) Συνοπτική περιγραφή και παρουσίαση των βασικών θεμάτων

Γ. ΚΑΥΚΑΛΑΣ*

Ατζέντα 2000: η μεταρρύθμιση των πολιτικών και η διεύρυνση της ΕΕ

Τον Ιούλιο 1997 δημοσιοποιήθηκε η “Ατζέντα 2000: Για μια δυνατότερη και μεγαλύτερη Ευρώπη”. Πρόκειται για ένα βασικό καθοδηγητικό κείμενο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ουσιαστικά για ένα πλαίσιο δράσης, το οποίο συντάχθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με σκοπό να μεταφέρει τις εκτιμήσεις και προσανατολισμούς της Ένωσης για την πορεία της μετά το 2000. Το κείμενο αυτό μας ενδιαφέρει εδώ γιατί θέτει ακριβώς το πλαίσιο των άμεσων μελλοντικών εξελίξεων των ευρωπαϊκών πολιτικών. Τα θέματα που απασχολούν την Ατζέντα 2000 είναι τα εξής:

- Η ενίσχυση των ευρωπαϊκών πολιτικών ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στη διεύρυνση, την επιδίωξη της βιώσιμης ανάπτυξης, την εξασφάλιση απασχόλησης και τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των πολιτών της Ευρώπης.

* Γρηγόρης Καυκαλάς, Αναπληρωτής Καθηγητής, Α.Π.Θ.

- Πώς θα προετοιμασθεί τόσο η Ένωση όσο και οι υποψήφίες χώρες για τη διεύρυνση.
- Πώς θα χρηματοδοτηθεί η διεύρυνση και πώς θα προσαρμοστούν οι εσωτερικές πολιτικές.
- Ειδικότερα για τις ευρωπαϊκές πολιτικές η Ατζέντα 2000 επιδιώκει να διατυπώσει τις κατευθύνσεις προς τις οποίες θα πρέπει να κινηθούν προκειμένου να προσαρμοστούν στους οικονομικούς και κοινωνικούς στόχους της Ένωσης συνεκτιμώντας τις επιπτώσεις της διεύρυνσης. Τέσσερα βασικά θέματα εξετάζονται από αυτήν την άποψη:
- *Η θεσμική μεταρρύθμιση και αναθεώρηση της λειτουργίας και οργάνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.*

Το ζήτημα αυτό που συνδέεται με τους κανόνες λήψης αποφάσεων των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων, τα μέλη και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής, κλπ. δε θα μας απασχολήσει εδώ περισσότερο. Ωστόσο η μεταρρύθμιση που θα προκύψει θα έχει δυνητικά πολύ αποφασιστικό ρόλο ως προς τις διαδικασίες και έμμεσα και το περιεχόμενο των ευρωπαϊκών πολιτικών.

- *Η ανάπτυξη εσωτερικών πολιτικών για την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ποιότητα ζωής.*

Εδώ ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι προτεραιότητες που θέτει η Επιτροπή και οι οποίες περιλαμβάνουν:

- i. τη δημιουργία των συνθηκών για βιώσιμη ανάπτυξη στα πλαίσια της Νομισματικής Ενοποίησης και της Ενιαίας Αγοράς
- ii. την ανάπτυξη της γνώσης μέσα από την έμφαση στην Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, την εκπαίδευση και κατάρτιση και την κοινωνία της πληροφορίας
- iii. τον εκσυγχρονισμό των μορφών απασχόλησης και τη μεταρρύθμιση των μορφών κοινωνικής προστασίας και των συστημάτων συνταξιοδότησης και υγείας
- iv. τη βελτίωση των συνθηκών ζωής, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την εξασφάλιση ασφάλειας και δικαιοσύνης και την πλήρη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις ευρωπαϊκές πολιτικές.

- *Η διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσα από τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών ταμείων.*

Η πρόταση της Επιτροπής σε σχέση με τη λειτουργία της Διαρθρωτικής-Περιφερειακής Πολιτικής είναι ο περιορισμός των Στόχων από επτά σε τρεις προκειμένου να αυξηθεί η διαφάνεια και αποδοτικότητα. Ακόμη προβλέπεται να ενισχυθεί η αποκέντρωση της διαχείρισης των ενισχύσεων μέσα από μια νέα μορφή της εταιρικής σχέσης ανάμεσα στην Επιτροπή, τις Χώρες και τις Περιφέρειες. Προβλέπεται επίσης η μεγαλύτερη συγké-

ντρωση των ενισχύσεων με αυστηρότερη εφαρμογή και μεταβολή των κριτηρίων επιλεξιμότητας. Έτσι η προτεραιότητα στις περιοχές του νέου Στόχου 1 θα δοθεί στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ενώ στις περιοχές του νέου Στόχου 2 στην οικονομική διαφοροποίηση. Τέλος στις περιοχές του νέου Στόχου 3 που δε θα επικαλύπτεται με τους άλλους δυο στόχους θα δίνεται ενίσχυση για την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης. Η μεταρρύθμιση αυτή δεν επεκτείνεται στο Ταμείο Συνοχής το οποίο διατηρείται ως έχει.

— *Η μεταρρύθμιση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.*

Η αντίληψη της Επιτροπής για τη γεωργία στρέφεται προς μορφές πιο ανταγωνιστικές στην παγκόσμια αγορά, φιλικές προς τον καταναλωτή και το περιβάλλον. Αυτές οι αρχές μαζί με την προοπτική της διεύρυνσης καθιστούν αναγκαία την περαιτέρω μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Η μεταρρύθμιση αυτή θα συνεχίσει στην κατεύθυνση του περιορισμού των πλεονασμάτων. Οι στόχοι της μελλοντικής ΚΑΠ διατυπώνονται ως εξής:

- βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και μείωση των τιμών
- εγγύηση της ποιότητας και της ποσότητας των προϊόντων για τους καταναλωτές
- εγγύηση της σταθερότητας των αγροτικών εισοδημάτων και ικανοποιητικού επιπέδου ζωής
- φιλικότητα ως προς το περιβάλλον και σεβασμός των δικαιωμάτων των ζώων
- ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στόχων στις πολιτικές
- διαφοροποίηση των εισοδημάτων και της απασχόλησης των αγροτών.

Γενικότερα επιδιώκεται η ανάπτυξη περιβαλλοντικά φιλικών μορφών γεωργίας και ο προσανατολισμός των διαρθρωτικών μέτρων προς βιώσιμες μορφές αγροτικής ανάπτυξης. Σχετικά με τη διαχείριση της γεωργικής πολιτικής προβλέπεται μεγαλύτερη απλοποίηση και αποκέντρωση στο επίπεδο της περιφέρειας.

Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης

Ένα κείμενο που δημοσιοποιήθηκε τον Ιούνιο 1997, σχεδόν παράλληλα με την "Ατζέντα 2000", παρουσιάζει επίσης ειδικό ενδιαφέρον για την παρούσα έρευνα. Πρόκειται για το "Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης (ΕΣΧΑ)" το οποίο αναφέρεται ρητά στη σημασία και τις επιπτώσεις των ευρωπαϊκών πολιτικών για τη χωροταξική οργάνωση και χωρική ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού χώρου. Οι βασικές αρχές που ακολουθεί το ΕΣΧΑ είναι:

- η οικονομική και κοινωνική συνοχή
- η βιώσιμη ανάπτυξη

— η ισόρροπη χωρική ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας.

Το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης θέτει ως στόχο το συνδυασμό αυτών των αρχών σε αντιστοιχία με τις αρχές-στόχους που έθεσε το κείμενο που συμφωνήθηκε στη συνάντηση της Λευψίας (1994): ισορροπία, προστασία, ανάπτυξη. Το ΕΣΧΑ δε θέτει καμία αρχή ως σημαντικότερη από τις άλλες και επιδιώκει μια χωρική ανάπτυξη που να καλύπτει αρμονικά τις απαιτήσεις και των τριών. Το ενδιαφέρον από την άποψη των ευρωπαϊκών πολιτικών είναι ότι η φιλοδοξία του ΕΣΧΑ είναι να αποτελέσει ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς και οδηγό των φορέων λήψης και υλοποίησης των αποφάσεων διαμόρφωσης και εφαρμογής των πολιτικών.

Οι ευρωπαϊκές πολιτικές αντιμετωπίζονται ως έκφραση της κοινής θέλησης των χωρών μελών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις και τα προβλήματα που θέτουν συγκεκριμένα πεδία ή τομείς. Αν και οι επιμέρους πολιτικές έχουν εξειδικευμένους στόχους, τονίζεται η αναφορά στο άρθρο 130B της Συνθήκης του Μάαστριχ ότι θα πρέπει όλες οι πολιτικές να συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Η ερμηνεία που υιοθετεί το ΕΣΧΑ σε αυτό το σημείο είναι η επιδίωξη της ισόρροπης ανάπτυξης στο σύνολο του Ευρωπαϊκού χώρου. Γενικότερα θεωρείται ότι η Συνθήκη του Μάαστριχ έδωσε ιδιαίτερη ώθηση στην αναγνώριση της σημασίας της χωρικής διάστασης και την αναβάθμιση πολιτικών που έχουν άμεσες χωρικές επιπτώσεις. Έτσι, εκτός από την αναφορά στη συνοχή που προαναφέρθηκε γίνεται ειδική αναφορά και στην περιβαλλοντική προστασία (άρθρο 130 P-T). Επίσης δημιουργήθηκαν οι πολιτικές του Ταμείου Συνοχής και των Διευρωπαϊκών Δικτύων. Το ΕΣΧΑ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να επηρεάσει τη χωρική ανάπτυξη μέσα από τις εξής ευρωπαϊκές πολιτικές: την ΚΑΠ, την πολιτική μεταφορών, τη διαρθρωτική-περιφερειακή πολιτική, την πολιτική έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, την πολιτική ανταγωνισμού και την περιβαλλοντική πολιτική.

Οι επιπτώσεις αυτών των πολιτικών στον χώρο της Ένωσης, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σχέδιο Χωρικής Ανάπτυξης, μπορούν να εκτιμηθούν με βάση τα εξής κριτήρια:

- Επίδραση στις χρήσεις γης.
- Επίδραση στα παραγωγικά συστήματα των περιφερειών.
- Επίδραση στη χωροταξική οργάνωση.
- Επίδραση στο εισόδημα και την παραγωγή.
- Επίδραση μέσα από τα μέτρα περιφερειακής ενίσχυσης.
- Επίδραση μέσα από τη χωρική διαφοροποίηση της δημόσιας παρέμβασης.

Οι χωρικές αυτές επιδράσεις ασκούνται μέσα από την κατανομή των χρηματοδοτήσεων και τη σύγκλιση και εναρμόνιση των νομοθεσιών που αφο-

ρούν στις εθνικές πολιτικές. Από αυτές η ΚΑΠ και τα διαρθρωτικά ταμεία έχουν τη μεγαλύτερη σημασία από την άποψη της χρηματοδότησης. Ωστόσο διαφέρουν στο βαθμό που η ΚΑΠ δεν έχει άμεσο στόχο την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, με την έννοια της καταπολέμησης της γεωγραφικής και κοινωνικής ανισότητας, όπως έχουν τα διαρθρωτικά ταμεία. Η πρόκληση αντιτιθέμενων αποτελεσμάτων από αυτές τις δυο πολύ σημαντικές πηγές χρηματοδότησης της Κοινοτικής προσπάθειας έχει τεκμηριωθεί σε μελέτες και αναφέρεται ρητά στην πρώτη Έκθεση για τη Συνοχή.

Το ΕΣΧΑ καταλήγει ότι θα αποτελούσε ουσιαστική συμβολή στην κοινή προσπάθεια αν όλες οι πολιτικές μπορούσαν να συμβάλλουν έχοντας συμπληρωματικούς και πάντως όχι αντιτιθέμενους στόχους. Από αυτή την άποψη το ΕΣΧΑ επιδιώκει να αποτελέσει ένα εργαλείο κοινής αναφοράς στη χωρική διάσταση κατά τη διαμόρφωση των στόχων των άλλων ευρωπαϊκών πολιτικών και να περιορίσει έτσι τις αντιθέσεις και ασυμβατότητες. Η χωροταξία με την έννοια της χωρικής ανάπτυξης μπορεί να αποτελέσει το πλαίσιο για την ενσωμάτωση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας όλων των άλλων πολιτικών συμβάλλοντας σε μια συνεκτική ερμηνεία και εφαρμογή των αρχών της συμπληρωματικότητας και της επικουρικότητας.

* * * *

Προτάσεις για την Αναθεώρηση του Συντάγματος σε θέματα Πολεοδομίας-Χωροταξίας

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΚΤΩΝ (ΣΕΠΟΧ)*

Α. Γενικές παρατηρήσεις

Αντίθετα από τα Συντάγματα άλλων κρατών, το Ελληνικό Σύνταγμα του 1975 έχει ζωή 22 μόλις ετών. Έτσι, το 1975 δόθηκε μια πολύ καλή ευκαιρία για να συμπεριληφθούν στο Σύνταγμα διάφορες έννοιες, που ήσαν πρωτοποριακές στο συνταγματικό δίκαιο, όπως η πολεοδομία, το περιβάλλον, τα παραδοσιακά σύνολα, η κατοικία κλπ. Οι καινοτομίες αυτές διατη-

* Οι προτάσεις του ΣΕΠΟΧ για την αναθεώρηση του Συντάγματος συντάχθηκαν από ομάδα εργασίας του Συλλόγου στην οποία συμμετείχαν οι: Γ. Γιαννακούρου, Νομικός-Πολεοδόμος, Γ. Μιχαήλ, Αρχιτέκτον-Πολεοδόμος, Σπ. Νικολάου, Δικηγόρος, τ. Σύμβουλος Επικρατείας, Θ. Παπαγιάννης, Αρχιτέκτον-Πολεοδόμος, Πρόεδρος του ΣΕΠΟΧ, Γ. Πυργιώτης, Αρχιτεκτων-Πολεοδόμος και Δ. Οικονόμου, Αν. Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

ρούν, και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο, την επικαιρότητά τους.

Σημαντική ήταν τότε η συμβολή στη διατύπωση των παραπάνω συνταγματικών επιταγών του συλλογικού οργάνου των Ελλήνων πολεοδόμων και χωροταξιών.

Από την εφαρμογή του Συντάγματος και γενικότερα, από την εξέλιξη του όλου χωροταξικού και πολεοδομικού θεσμικού πλαισίου έχουν προκύψει πολλά νέα δεδομένα τα οποία δικαιολογούν την αναθεώρηση των συγκεκριμένων για τον ελληνικό χώρο διατάξεων. Κυρίως όμως η αναθεώρηση απαιτείται λόγω της ραγδαίας μεταβολής των χωροταξικών και πολεοδομικών προβλημάτων προς τα οποία αδυνατεί συχνά να αντεπεξέλθει το θεσμικό πλαίσιο, ώστε να παρατηρείται η μετάθεση της επίλυσής τους από το διοικητικό στο δικαστικό επίπεδο, δηλαδή πρωτίστως στο ΣτΕ. Εξάλλου, ο νέος καταστατικός χάρτης πρέπει να αντιμετωπίσει τις νέες απαιτήσεις που προκύπτουν από τη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Ο ΣΕΠΟΧ έχει υποχρέωση αλλά και το επιστημονικό και επαγγελματικό δικαίωμα να υποβάλλει στους αρμοδίους φορείς τις σκέψεις και τις προτάσεις του για την επικείμενη αναθεώρηση, που αποτελεί μία σπάνια ευκαιρία.

Κατ' αρχήν πρέπει να τονιστεί ότι στο Σύνταγμα του 1975 οι διατάξεις που διέπουν το χωροταξικό και το πολεοδομικό γίνεσθαι βρίσκονται διάσπαρτες σε διάφορα άρθρα, ώστε να μην προκύπτει μία ενιαία αντιμετώπισή τους.

Βεβαίως, η χωροταξία και η πολεοδομία δεν περιορίζονται σε αυτά τα συγκεκριμένα άρθρα, εφόσον εμμέσως επηρεάζουν και επηρεάζονται από διάφορα άλλα άρθρα. Έτσι, η σημερινή εξέλιξη φέρνει τη χωροταξία και την πολεοδομία κοντά σε άλλες έννοιες, όπως π.χ. η κοινωνική και οικονομική συνοχή, η βιώσιμη ανάπτυξη, η ωρίμανση της φροντίδας για την προστασία του περιβάλλοντος σε κοινωνικό δικαίωμα, η ανάγκη σύνδεσης της δημοσιονομικής πολιτικής με την πολεοδομική, κλπ.

Αλλά και οι παλαιότερες διατάξεις απαιτούν τον εκσυγχρονισμό τους και την προσαρμογή τους στα νεότερα δεδομένα, π.χ. οι διατάξεις για την ατομική ιδιοκτησία ή την κατοικία, οι οποίες πρέπει να συμπληρωθούν ώστε να γίνουν πιο αποτελεσματικές.

Από τις εμπειρίες των δύο δεκαετιών και ειδικότερα από τη σύνταξη και την εφαρμογή των διαφόρων θεσμικών νόμων, δηλαδή των νόμων που ψηφίστηκαν κατ' επιταγή του Συντάγματος, προβάλλει η ανάγκη της διατύπωσης πιο συγκεκριμένων κατευθύνσεων, επιταγών και δεσμεύσεων. Άλλωστε, είναι γνωστά τα προβλήματα που προκύπτουν λόγω της συναρμοδιότητας διαφόρων υπουργείων (προβλήματα Ο.Τ.Α., δασών, τουριστικών περιοχών, κλπ.). Σημειώνεται ότι ο συνταγματικός νομοθέτης του 1975 δεν

θέλησε να συμπεριλάβει στον Καταστατικό Χάρτη διάφορα επιμέρους θέματα τα οποία έπρεπε να αντιμετωπιστούν στο νομοθετικό επίπεδο. Η σημερινή όμως πραγματικότητα επιβάλλει την αντιμετώπισή τους και στο συνταγματικό επίπεδο.

Β. Αιτιολογικές επεξηγήσεις κατ' άρθρο

Προτείνεται η συμπλήρωση των άρθρων του ισχύοντος Συντάγματος με τις εξής κατ' άρθρον ειδικές προσθήκες.

1. Άρθρο 17 παρ. 1

Έχει επανειλημμένως παρατηρηθεί ότι τα δικαιώματα της ιδιοκτησίας και ιδιαίτερα η οικιστική αξιοποίηση, όπως ασκούνται, έρχονται συχνά σε ευθεία αντίθεση με το σχεδιασμό του ελληνικού χώρου, όπως άλλωστε φαίνεται και σε πολλές αποφάσεις ή γνωμοδοτήσεις του ΣτΕ. Δεδομένου ότι ο χωροταξικός, πολεοδομικός ή περιβαλλοντικός σχεδιασμός αποτελεί το απόσπασμα της εθνικής προοπτικής για την ορθολογική ανάπτυξη και τη λυσιτελή προστασία του ελληνικού χώρου, η ιδιοκτησία πρέπει να εναρμονίζεται προς το γενικότερο πνεύμα του σχεδιασμού εξασφαλιζομένων των δικαιωμάτων της από τις ενδεχομένως βλαπτικές για αυτήν συνέπειες του σχεδιασμού, όπως διευκρινίζεται σε άλλα άρθρα του Συντάγματος.

10. Άρθρο 17 παρ. 2

Οι διατάξεις του ισχύοντος Συντάγματος ενέχουν μία κάποια ασάφεια ως προς τη διασφάλιση στην πράξη των δικαιωμάτων της ιδιοκτησίας από απαλλοτριώσεις. Η 18μηνη προθεσμία έχει κατ' επανάληψη καταπατηθεί από τη Διοίκηση. Για το λόγο αυτό προτείνεται σαφώς εκκαθάριση των απαλλοτριώσεων εντός διετίας.

Εξάλλου, επειδή είναι άδικη η επιβάρυνση του καθ' ου η απαλλοτρίωση ιδιοκτήτη με φορολογικά έξοδα για την στο ακέραιο αντικατάσταση των περιουσιακών του στοιχείων, προτείνεται η φορολογική απαλλαγή, και δη ισχύουσα ένα μόνο έτος, για την απόκτηση ετέρου, ίσης αξίας περιουσιακού στοιχείου.

11. Άρθρο 17 παρ. 4

Η προσπάθεια για την αποτελεσματικότερη προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και την πολεοδομική οργάνωση προσκρούει στην αδυναμία της πολιτείας να εξασφαλίσει πόρους για την εις χρήμα αποζημίωση των θυγομένων ιδιοκτησιών. Με τη ρύθμιση αυτή καθίσταται δυνατή η αποζημίωση σε είδος όπως είχε προβλεφθεί στο ισχύον Σύνταγμα για τις περιπτώσεις προστασίας διατηρητέων κτιρίων (Α.24, παρ.6).

12. Άρθρο 24 παρ. 1

Με την προτεινόμενη διατύπωση, επιδιώκεται αφενός μεν ο εκσυγχρονισμός της εν λόγω συνταγματικής επιταγής, αφετέρου δε η επισήμανση της

ευθύνης του κράτους για την ενάσκηση λυσιτελούς και ενεργού χωροταξικής και πολεοδομικής πολιτικής.

13. Άρθρο 24 παρ. 1^α

Με την παράγραφο αυτή εισάγεται το δικαίωμα κάθε προσώπου στην απόλαυση ενός υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος. Με την προσθήκη αυτή διευρύνεται το έννομο συμφέρον πολιτών και συλλογικών φορέων για την προσφυγή στις αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές.

14. Άρθρο 24 παρ. 1^β

Με την προτεινόμενη παράγραφο επιδιώκεται η αποτελεσματικότερη προστασία των δασών. Η εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών έχει δείξει ότι η μεταβολή του προσορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων υπέφερε από πολλές παρερμηνείες.

Προτείνεται ο σαφής ορισμός της απαγορεύσεως της μεταβολής του προσορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, ενώ καθορίζονται ρητώς οι προϋποθέσεις αλλαγής του χαρακτηρισμού τους. Τονίζεται ιδιαίτερος η ανάγκη ομοιόμορφης αντιμετώπισης των δασών και δασικών εκτάσεων (όσον αφορά στο εύρος της προστασίας) ανεξάρτητα από το ιδιοκτησιακό καθεστώς (δημόσια ή ιδιωτικά) που τα διέπει (βλέπε και άρθρο 117, παρ. 4).

15. Άρθρο 24 παρ. 2

Με το προτεινόμενο άρθρο διασαφηνίζεται ο ρυθμιστικός λόγος του κράτους, όσον αφορά στη διαχείριση του χώρου. Πρόδηλο, ότι η εν λόγω διάταξη αποτελεί συνάμα μία ρητή συνταγματική επιταγή προς τη δημόσια διοίκηση, η οποία δικαιούται να εξασκήσει τον αποτελεσματικό ρυθμιστικό ρόλο του κράτους με την επεξεργασία των απαραίτητων νομοθετημάτων και λοιπών διοικητικών πράξεων, ώστε να καταστεί λυσιτελής η συνταγματική επιταγή.

16. Άρθρο 24 παρ. 3

Η πρόταση για την παρ. 3 του άρθρου 24 του ισχύοντος Συντάγματος έρχεται να διασαφηνίσει τους σκοπούς των άρθρων του ισχύοντος Συντάγματος, η ασαφής διατύπωση των οποίων γεννά απορίες.

Σε αυτή την παράγραφο 3 προστίθεται η ρητή επιταγή της απαγόρευσης μιας μεθόδου, η οποία έχει ταλαιπωρήσει τον ελληνικό χώρο. Και τούτο διότι έχει διαπιστωθεί ότι κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχει επιχειρηθεί άλλοτε αποτελεσματικώς άλλοτε όχι, η νομιμοποίηση της πλήγης των αυθαιρέτων κτισμάτων, τα οποία κατατρώνουν τον πλούτο της ελληνικής φύσης.

17. Άρθρο 117 παρ. 3

Επειδή κατά το πρόσφατο παρελθόν έχουν παρατηρηθεί αποκλίσεις από τη γενική αρχή της απολύτως επιβεβλημένης αναδάσωσης των κατε-

στραμμένων δασών, προτείνεται η απόλυτη προστασία της αναδάσωσης. Πλην όμως επειδή αυτό είναι ενίοτε αδύνατο από αντικειμενικούς λόγους, προτείνεται η δι' απαλλοτριώσεως μεταβίβαση της ευθύνης στο Δημόσιο, εάν συντρέχει αδυναμία του ιδιοκτήτη.

18. Άρθρο 117 παρ. 4

Με την πρόταση αυτή επιτρέπεται ο μερικός επαναπροσδιορισμός των δασών και των δασικών εκτάσεων, εφόσον συντρέχουν σαφείς λόγοι εθνικού συμφέροντος.

Γ. Προτάσεις κατ' άρθρο

Στη συνέχεια παρατίθενται ενδεικτικές διατυπώσεις των προτεινόμενων προς αναθεώρηση παραγράφων.

1. Άρθρο 17 παρ. 1

Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτήν δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος ή καθ' υπέρβαση, του υπό του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού τασσομένου προσορισμού της.

Η δυνατότητα δόμησης δεν αποτελεί συστατικό στοιχείο της ιδιοκτησίας παρά μόνο όταν και όπως ο νόμος ορίζει.

2. Άρθρο 17 παρ. 2

Κανένας δε στερείται την ιδιοκτησία του παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια, που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει και εφ' όσον πριν από την έκδοση της απόφασης για την απαλλοτρίωση διαπιστώνεται και βεβαιώνεται η δυνατότητα άμεσης κάλυψης της δαπάνης αποζημίωσης του ιδιοκτήτη. Η στέρηση της ιδιοκτησίας επέρχεται μόνο αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, περιλαμβάνουσα την εκ της νομίμου χρήσεως προκύπτουσα αγοραία αξία του οικοπέδου και των συστατικών του μετά των νομίμως επ' αυτού ανεγερθέντων κτισμάτων. Η καταβολή της αποζημίωσης πρέπει να γίνει μέσα σε δύο χρόνια από την κήρυξη της απαλλοτρίωσης, διαφορετικά η απαλλοτρίωση αίρεται αυτοδικαίως, μη δυναμένη να επιβληθεί εκ νέου για τον ίδιο σκοπό πριν παρέλθουν τουλάχιστον τρία χρόνια από την αυτοδίκαιη άρση της προηγούμενης. Η αποζημίωση πρέπει να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία έχει το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της σύζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό ή για τον οριστικό προσδιορισμό αν δεν προηγήθηκε προσωρινός, της αποζημίωσης. Οι κάθε είδους διαφορές που προκύπτουν κατά τη διαδικασία της απαλλοτρίωσης συζητούνται κατά προτεραιότητα από τα αρμόδια κατά περίπτωση δικαστήρια, τα δε δικαστικά έξοδα βαρύνουν το φορέα με δαπάνη του οποίου ενεργείται η απαλλοτρίωση. Ο ιδιοκτήτης δικαιούται φορολογικής απαλλαγής, για την απόκτηση άλλου

ακινήτου αξίας μέχρι του ποσού της ορισθείσης αποζημίωσης που γίνεται μέσα σε ένα έτος από την είσπραξη της αποζημίωσης.

3. Άρθρο 17 παρ. 4

Διαγράφεται το εδάφιο γ.

4. Άρθρο 17 παρ. 8 (Προστίθεται)

Η αποζημίωση για περιορισμούς που επιβάλλονται σε συγκεκριμένη ιδιοκτησία για την εξυπηρέτηση πολεοδομικών σκοπών ή για την προστασία του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος μπορεί να συνίσταται και σε παροχή σε είδος όπως ειδικότερα ο νόμος ορίζει. Ο νόμος μπορεί να προβλέψει μεταξύ άλλων και τη μεταφορά των εν γένει δικαιωμάτων μεταξύ των οποίων και του δικαιώματος δόμησης σε ακίνητα ευρισκόμενα σε ειδικώς για τον σκοπό αυτό καθοριζόμενες ζώνες ή οικιστικές περιοχές με μικρότερο συντελεστή δόμησης.

5. Άρθρο 24 παρ. 1

Η διασφάλιση της ισόρροπης και βιώσιμης ανάπτυξης και της ποιότητας ζωής για όλους τους πολίτες, η φροντίδα για τη διαφύλαξη και προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος καθώς και για τη συνετή και ορθολογική χρησιμοποίηση των φυσικών πόρων και του εδάφους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, το οποίο για το σκοπό αυτό παίρνει τα κατάλληλα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα.

6. Άρθρο 24 παρ. 1α

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να απολαμβάνει την υψηλότερη δυνατή ποιότητα περιβάλλοντος.

7. Άρθρο 24 παρ. 1β

Ειδικός νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και δασικών εκτάσεων εκτός αν προέχει για την εθνική οικονομία η αγροτική τους εκμετάλλευση, ή επιβάλλεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος η διάθεσή τους σε άλλη χρήση, στο απολύτως αναγκαίο μέτρο, και στις περιπτώσεις που προβλέπει ο ως άνω νόμος.

8. Άρθρο 24 παρ. 2

Η χωροταξική οργάνωση της Χώρας και η πολεοδομική διαμόρφωση και ανάπτυξη των οικιστικών εν γένει περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό την εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης και της ποιότητας ζωής των πολιτών.

9. Άρθρο 24 Παρ. 3

Η πολεοδομική ανάπτυξη γίνεται πάντοτε μέσα στα πλαίσια του ευρύτερου ή τοπικού χωροταξικού σχεδιασμού και προϋποθέτει την αναγνώριση της οικείας περιοχής ως οικιστικής. Για την αναγνώριση αυτή και την πολεοδομική ενεργοποίηση της περιοχής, οι ιδιοκτησίες που περιλαμβάνονται

σ' αυτήν συμμετέχουν υποχρεωτικά και χωρίς αποζημίωση στη διάθεση των εκτάσεων που είναι απαραίτητες βάσει του πολεοδομικού σχεδιασμού για τη δημιουργία χώρων κοινής χρήσεως ή την εξυπηρέτηση σκοπών κοινής ωφελείας, στη συγκεκριμένη πολεοδομικά ενεργοποιούμενη περιοχή, όπως ο νόμος ορίζει. Ο νόμος μπορεί να προβλέπει και τη συμμετοχή των παραπάνω ιδιοκτησιών στην κάλυψη των δαπανών που απαιτούνται για την εκτέλεση των βασικών έργων υποδομής της συγκεκριμένης οικιστικής περιοχής, ανάλογα με την αξία της κάθε μιας ιδιοκτησίας και την προσδοκώμενη ωφέλεια από την ένταξή της στην οικιστική περιοχή. Στις ιδιοκτησίες που βρίσκονται εκτός οικιστικών περιοχών η δομική δραστηριότητα περιορίζεται υποχρεωτικά σε κτίσματα ή έργα που εξυπηρετούν αποκλειστικά τις από τη φύση εκάστης ιδιοκτησίας προσδιοριζόμενες χρήσεις ή αυτές που προβλέπονται από τον ευρύτερο ή τοπικό χωροταξικό σχεδιασμό. Νομιμοποίηση αυθαιρέτων κατασκευών γενομένων εκτός οικιστικών περιοχών απαγορεύεται έστω και δια νόμου.

10. Άρθρο 117 παρ. 3

Δημόσια και ιδιωτικά δάση ή δασικές εκτάσεις καταστρεφόμενες, από πυρκαϊά ή αποψιλούμενες από οποιαδήποτε άλλη αιτία δεν αποβάλλουν εκ του λόγου τούτου το δασικό τους χαρακτήρα και κηρύσσονται υποχρεωτικώς αναδασωτέες, αποκλεισμένης της διαθέσεως τους σε άλλη χρήση. Η διάταξη αυτή ισχύει και για τα δάση ή τις δασικές εκτάσεις που καταστράφηκαν από πυρκαϊά ή αποψιλώθηκαν καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο στο παρελθόν εφόσον δεν υπήχθησαν με νόμιμη διαδικασία σε διαφορετικό καθεστώς χρήσεως γης. Προκειμένου περί ιδιωτικών δασών, η καθ' οιονδήποτε τρόπο παρεμπόδιση ή μη πραγματοποίηση της αναδασώσεως εντός τριετίας από της καταστροφής του δάσους ή της δασικής εκτάσεως συνιστά νόμιμο λόγο απαλλοτριώσεως της καταστραφείσης ή αποψιλωθείσης εκτάσεως υπέρ του Δημοσίου ή του οικείου Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

11. Άρθρο 117 παρ. 4

Η αναγκαστική απαλλοτρίωση δασών ή δασικών εκτάσεων που ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου είναι πάντοτε δυνατή υπέρ του Δημοσίου κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 17, προκειμένου να υποβληθούν σε πιο ορθολογική ή τεχνικώς αριότερη δασική διαχείριση ή να διατεθούν για την εξυπηρέτηση των σκοπών που προβλέπει ο κατά το άρθρο 24 παρ. 1β εκδιδόμενος νόμος και κατά τους όρους τούτου.